

Дем'янченко А. С.

<https://orcid.org/0000-0002-0966-2751>

ПРАВО НА ДОСТУП ДО ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЯК МІЖНАРОДНИЙ СТАНДАРТ

У статті досліджено право на доступ до державної служби як міжнародний стандарт. Запропоновано класифікацію юридичних гарантій забезпечення права на доступ до державної служби за критерієм сфери їх юрисдикційної та територіальної дії з виокремленням таких категорій: універсальні, регіональні, національні (внутрішньодержавні). Встановлено, що активну правозахисну роботу на міжнародній арені здійснює Комітет ООН з прав людини, оскільки розглядає індивідуальні повідомлення щодо порушення права на доступ до державної служби та своїм тлумаченням визначає основні вимоги для його реалізації. Продемонстровано тенденції інтерпретації змісту права на доступ до державної служби в практиці Комітету ООН з прав людини. Проаналізовано конкретні приклади стандартизації юридичних гарантій доступу до державної служби в регіональних системах захисту прав і свобод людини.

Проведено порівняльно-правовий аналіз положень конституційного законодавства європейських країн щодо закріплення юридичних гарантій сучасних демократичних держав. Конституції іноземних держав закріплюють: рівність кандидатів на зайняття посад державної служби; законність, об'єктивність та справедливість процедур добору на посади державної служби; нейтральність і компетентність державних службовців. Встановлено, що на конституційному рівні національний законодавець не пропонує спеціальних юридичних гарантій для доступу до державної служби в періоди запровадження особливих правових режимів.

Ключові слова: право людини на доступ до державної служби, державна служба, юридичні гарантії, конституція, іноземні держави.

Постановка проблеми. У контексті концепції належного врядування одним із нагальних питань, яке потребує осмислення, є ступінь універсалізації юридичних гарантій доступу до державної служби. Де та межа достатності і повноти деталізації міжнародного та національного правового регулювання, які наповнюють право людини здійснювати врядування у власній державі сенсом і забезпечують від ілюзорності? Відповідь на це запитання не є простою, зокрема у світлі належного забезпечення права на доступ до державної служби. Юридичні гарантії доступу до державної служби мають відобразитися з високою чіткістю і ясністю як міжнародний стандарт прав людини, тобто мінімальний та взірцевий рівень допустимого поведіння держави з громадянами, однак для досягнення цієї мети потрібно здійснити концептуальне розроблення та інтерпретацію відповідних гарантій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика визначення природи юридичних гарантій знайшла відображення в працях С. Афанасенко, Л. Богачової, Ю. Пайди, В. Погорілка,

Л. Рябовол, В. Федоренка та інших науковців. Водночас питання особливостей закріплення саме юридичних гарантій доступу до державної служби доволі поверхово висвітлено у вітчизняних дослідженнях, що своєю чергою свідчить про потребу ґрунтовних наукових пошуків у межах загальної проблематики дотримання прав людини.

Мета статті — розглянути та розкрити зміст юридичних гарантій права на доступ до державної служби в міжнародно-правовому контексті. Авторка застосовує трирівневий підхід до оцінювання положень універсальних, регіональних та внутрішньодержавних міжнародних актів, у яких містяться відповідні гарантії, що дає змогу провести порівняльний аналіз нормативного закріплення права на доступ до державної служби.

Виклад основного матеріалу. Насамперед варто розкрити зміст категорії «юридичні гарантії». Як зазначають В. Погорілко та В. Федоренко, під конституційними гарантіями конституційних прав і свобод людини і громадянина прийнято розуміти систему умов і засобів, юридичних

механізмів забезпечення належної реалізації визначених Конституцією та законами України прав і свобод людини і громадянина¹. Наведене трактування юридичних гарантій є важливим для встановлення їхнього призначення в національній правовій системі, однак не вказує на цілісність та гармонійність взаємодії конституційних юридичних гарантій з міжнародним механізмом захисту прав людини.

Комплексний підхід до інтерпретації гарантій прав людини пропонує Л. Рябовол, яка вказує, що гарантії прав людини в демократичних державах — це цілісна сукупність юридичних та інституційних засобів внутрішньодержавного та міжнародно-правового характеру, судових і позасудових, власне конституційних гарантій². Подібну позицію підтримує Ю. Пайда, наголошуючи на тому, що юридичні гарантії прав людини є складовою частиною механізму захисту прав людини як у системі національного, так і в системі міжнародного захисту прав людини³.

Викладені міркування є цінними для визначення поняття «юридичні гарантії доступу до державної служби». Пропонуємо таку дефініцію: юридичні гарантії доступу до державної служби — це цілісна система закріплених національними та міжнародними актами принципів, вимог, процедур та обмежень, покликаних забезпечувати реалізацію, охорону та захист можливості громадян здійснювати управління державними справами. Слід уточнити, що принципи — це загальні норми (вихідні положення); вимоги та обмеження — це зміст матеріальних норм, а процедури — зміст норм процесуальних. Наведені складові частини юридичних гарантій тісно взаємодіють і мають особливості втілення на національному та міжнародному рівнях.

Одним із критеріїв поділу юридичних гарантій права на доступ до державної служби, які визначають його змістове наповнення, є сфера їх юрисдикційної та територіальної дії. Відповідно до цього критерію їх поділяють на універсальні, регіональні та конкретних держав.

Фундаментальні універсальні акти у сфері захисту прав людини охоплюють як міжнародні

зобов'язання, так і акти «м'якого права», що є важливим джерелом юридичних гарантій доступу до державної служби. Згідно з п. 2 ст. 21 Загальної декларації прав людини 1948 р., кожна людина має право рівного доступу до державної служби в своїй країні⁴.⁵ Наведене положення не є обов'язковим для держав, що підтримали ухвалення документа, однак вплив цієї норми став визначальним для формулювання універсальних норм-гарантій доступу до державної служби, що містяться в Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 р. (ст. 25), Міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 р. (ст. 5), Конвенції Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р. (ст. 7) та інших актах.

З-поміж інших актів «м'якого права» можемо також згадати Декларацію про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин 1992 р. (ст. 2), Декларацію про право та відповідальність окремих осіб, груп та органів суспільства заохочувати та захищати загально визнані права людини та основні свободи 1998 р. (ст. 8). Знову ж таки наведені акти, хоч і не є обов'язковими до виконання, однак все ж мають певну нормативність, тож можуть бути орієнтирами для формування зобов'язальних актів.

Норми конвенційних актів зобов'язують державу допускати громадян у своїй країні на загальних умовах рівності до державної служби (ст. 25 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права)⁶; забезпечувати рівноправність кожної людини перед законом, без розрізнення раси, кольору шкіри, національного або етнічного походження (ст. 5 Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації)⁷; вживати усіх відповідних заходів для ліквідації дискримінації щодо жінок у політичному та суспільному житті країни

⁴ Загальна декларація прав людини, 10 грудня 1948, https://zakon.rada.gov.ua/go/995_015.

⁵ Міжнародні документи та акти судового правозастосування послугуються категорією «публічна служба» (*public service*), що в офіційному перекладі відповідних документів на українську мову передають як *державна служба* (*civil service*). Проте з таким підходом складно погодитися, оскільки поняття публічної служби має широкий обсяг і охоплює як державну, так і інші види служб. У цій статті ми неодноразово звертатимемося до поняття державної служби, проте з розумінням того, що державна служба є одним із видів публічної служби.

⁶ Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, 1966, Офіційний вебпортал Верховної Ради України, https://zakon.rada.gov.ua/go/995_043.

⁷ Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, 1979, Офіційний вебпортал Верховної Ради України, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207.

¹ Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л., *Конституційне право України*, ред. В. Ф. Погорілко (Київ: Прецедент, 2009), 144, https://www.academia.edu/39800763/Погорілко_В_Ф_Федоренко_В_Л_Конституц_право_України.

² Лілія Рябовол, «Гарантії прав та свобод людини і громадянина в Україні та зарубіжних країнах», *Актуальні проблеми правознавства* 1 (2023): 114–9, <https://doi.org/10.35774/app2023.01.114>.

³ Юрій Пайда, «Визначення юридичних гарантій як елемент захисту прав людини», *Науковий вісник публічного та приватного права* 2 (2018): 54, <https://dspace.univd.edu.ua/items/58279a35-26b3-4b94-8bbb-bd5afec7dc48>.

і, зокрема, забезпечувати жінкам на рівних умовах з чоловіками право займати державні посади, а також здійснювати всі державні функції на всіх рівнях державного управління (ст. 7 Конвенції Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р.)⁸.

Доступ до державної служби на основі рівних можливостей та загальних принципів заслуг, а також гарантоване перебування на посаді вказує, що особи, які обіймають посади на державній службі, є вільними від політичного втручання⁹. Рекомендація № R (2000) 6 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам конкретизує юридичні гарантії вступу на державну службу в тому аспекті, що прийом на роботу службовців повинен визначатися рівним доступом до публічних посад і відбором на основі заслуг, чесною та відкритою конкуренцією та відсутності дискримінації. Для доступу до публічних посад можуть існувати певні передумови. Крім того, можуть встановлюватися загальні та специфічні вимоги до прийому на роботу¹⁰. Вважаємо, що такі вимоги є необхідними в демократичному суспільстві, оскільки відображають очікування від державних службовців як осіб, наділених навичками, вміннями та компетенціями для реалізації владних повноважень. Звідси випливає, що гарантії-вимоги, які висувуються до громадян, що бажають долучитися до діяльності з виконання завдань і функцій держави, не визнаються дискримінацією в міжнародному праві. Водночас слід зауважити, що вони мають відповідати засадам необхідності та розумності, не ставити одних осіб у більш вигідне становище порівняно з іншими.

Найактивнішу правозахисну роботу на міжнародній арені здійснює Комітет ООН з прав людини, оскільки розглядає індивідуальні повідомлення щодо порушення права на доступ до державної служби та своїм тлумаченням визначає основні вимоги для його реалізації. Аналіз практики цієї поважної інституції дає змогу зробити такі висновки: по-перше, право на доступ до державної служби охоплює прийняття, проходження, а також припинення державної служби (див. висновок Комітету ООН з прав людини у справі

Stalla Costa v. Uruguay від 9 липня 1987 р.¹¹); по-друге, законодавство про державну службу має містити гарантії проти свавілля, а тому дотримання загальних умов рівності передбачає справедливість не лише критеріїв для добору, а й «процедур» проходження державної служби (див. висновок Комітету ООН з прав людини у справі *Gintaras Jagminas v. Lithuania* від 27 липня 2019 р.¹²); по-третє, держава має забезпечити ефективний захист порушеного права, а обмеження повинні відповідати легітимній меті і вимогам пропорційності (див. висновки Комітету ООН з прав людини у справах *William Delgado Páez v. Colombia* від 12 липня 1990 р.¹³; *Mr. Félix Enrique Chira Vargas-Machuca vs Peru* від 22 липня 2003 р.¹⁴; *Nyekuma Kopita Toro Gedumbe vs. Democratic Republic of the Congo* від 31 липня 2023 р.¹⁵). Кількість повідомлень щодо доступу до державної служби, які надходять до Комітету ООН з прав людини, не є значною, хоча справи розглядають тривалий час з притаманною міжнародним правозахисним установам прискіпливістю та уважністю. Отже, універсальні стандарти, закріплені в міжнародних актах та практиці Комітету ООН з прав людини, найбільш повно визначають характеристики доступу до державної служби, оскільки окреслюють як нормативну складову, так і окремі процедурні аспекти захисту зазначеного права.

Другу категорію юридичних гарантій становлять міжнародні стандарти доступу до державної служби певного регіону або групи держав, їх створюють міжнародні організації, також вони відображаються в ширших регіональних угодах. Зазначимо, що точкові приклади стандартизації юридичних гарантій доступу до державної служби можна віднайти в Американській декларації прав і обов'язків людини 1948 р. (ст. 34), Американській конвенції прав людини 1969 р. (ст. 23), Африканській хартії прав людини 1981 р. (ст. 13), Дурбанській декларації та програмі дій 2002 р. (абз. 11), Декларації прав

⁸ Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, 1994, Офіційний вебпортал Верховної Ради України, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105.

⁹ Human Rights Committee, *The Right to Participate in Public Affairs, Voting Rights and the Right of Equal Access to Public Service: General Comment № 25, CCPR/C/21/Rev.1/Add.7*, 1996, <https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/general%20comment%2025.pdf>.

¹⁰ Recommendation № R (2000) 6 of the Council of Europe Committee of Ministers to member states on the status of public officials in Europe, 2000, <https://rm.coe.int/native/09000016804e3142>.

¹¹ The United Nations Human Rights Committee, *Stalla Costa v. Uruguay* (communication 198/1985), 1987, <https://juris.ohchr.org/casedetails/605/en-US>.

¹² The United Nations Human Rights Committee, *Gintaras Jagminas v. Lithuania* (communication 2670/2015), 2019, <https://juris.ohchr.org/casedetails/2795/en-US>.

¹³ The United Nations Human Rights Committee, *William Delgado Páez v. Colombia* (communication 195/1985), 1990, <https://juris.ohchr.org/casedetails/300/en-US>.

¹⁴ The United Nations Human Rights Committee, *Mr. Félix Enrique Chira Vargas-Machuca vs Peru* (communication 906/2000), 2002, 7, <https://juris.ohchr.org/casedetails/973/en-US>.

¹⁵ The United Nations Human Rights Committee, *Nyekuma Kopita Toro Gedumbe v. Democratic Republic of the Congo* (communication 641/1995), 2002, 3, <https://juris.ohchr.org/casedetails/975/en-US>.

людини АСЕАН, або Бангкокській декларації, 2012 р. (ст. 25). Ці акти переважно повторюють положення універсальних стандартів.

Наприклад, Американська конвенція прав людини 1969 р. (ст. 23) ретранслює:

Кожен громадянин має такі права і можливості:

- a. брати участь у веденні державних справ безпосередньо або через вільно обраних представників;
- b. голосувати і бути обраним на справжніх періодичних виборах, які проводяться на основі загального, рівного виборчого права при таємному голосуванні, що забезпечує вільне волевиявлення виборців; і
- c. мати доступ на загальних умовах рівності до державної служби своєї країни (переклад з англійської наш. — А. Д.)¹⁶.

У справі *Petro Urrego v. Colombia* від 8 липня 2020 р. Міжамериканський суд з прав людини нагадує, що політичні права не є абсолютними і їх реалізація може підпадати під дію правил або обмежень. Однак повноваження регулювати або обмежувати права не є дискреційними, а обмежені міжнародним правом і залежать від дотримання певних вимог, які, якщо їх не дотримуватись, роблять це обмеження нелегітимним і таким, що суперечить Американській конвенції (§96)¹⁷. Цей підхід до закріплення американських регіональних юридичних гарантій права на доступ до державної служби є уніфікованим і важливим, оскільки акцентує увагу на змісті обмежень, що є суголосними з нормотворчою практикою ЄС.

В основі забезпечення доступу до державної служби (у т. ч. державної) у країнах ЄС лежить ключовий принцип рівності, що закладено в Договорі про функціонування ЄС, Директиві Ради 2006/54/ЄС та Директиві 2000/43/ЄС. Окремо слід назвати Директиву Ради 2000/78/ЄС, яка встановлює загальні межі рівного ставлення у сфері зайнятості та професійної діяльності. Держави-члени можуть передбачити, що відмінності у ставленні за ознакою віку не становлять дискримінації, якщо в контексті національного законодавства вони об'єктивно і розумно виправдані законною метою, включно із законною політикою зайнятості, цілями ринку праці та професійної підготовки, і якщо засоби досягнення цієї мети є належними і необхідними. Такі

¹⁶ *American Convention on Human Rights*, November 22, 1969, https://www.cartercenter.org/resources/pdfs/peace/democracy/des/amer_conv_human_rights.pdf.

¹⁷ Inter-American Court of Human Rights, *Petro Urrego v. Colombia*, July 8, 2020, 35, https://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_406_ing.pdf.

відмінності у ставленні можуть охоплювати, серед іншого: (a) встановлення особливих умов доступу до зайнятості та професійного навчання, працевлаштування та зайнятості, включно з умовами звільнення та оплати праці, для молоді, працівників старшого віку та осіб, які мають обов'язки з догляду, з метою сприяння їхній професійній інтеграції або забезпечення їхнього захисту; (b) встановлення мінімальних умов щодо віку, професійного досвіду або стажу роботи для доступу до зайнятості або певних переваг, пов'язаних із зайнятістю; (c) встановлення максимального віку для прийому на роботу, який ґрунтується на вимогах до професійної підготовки для відповідної посади або необхідності розумного періоду роботи до виходу на пенсію (ст. 6)¹⁸. Як бачимо, на регіональному рівні наднаціональна система ЄС має найбільш розвинуте нормативно-правове регулювання, спрямоване на уніфікацію розуміння засади рівності в доступі до державної служби. Проте ми вважаємо, що встановлення обмежень і переваг може розглядатися, зокрема, як порушення статті 25 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, оскільки цей документ відповідних умов не містить.

Сучасний стан міжнародно-правового регулювання свідчить про те, що юридичні гарантії доступу до державної служби потребують належного рівня деталізації в національних правових системах та законодавстві кожної окремої держави. Ігнорування зазначеного питання неминуче призведе до стирання кордонів довіри в процесі втілення державної влади, а також до систематичних випадків зловживання владою, що є кроком до встановлення диктатури.

У зв'язку з цим до третьої категорії юрисдикційної дії юридичних гарантій слід зарахувати національні конституційні нормативи, що визначають зміст і порядок реалізації права на доступ до державної служби. Вони відрізняються залежно від країни, проте, наприклад, схожість підходу до закріплення юридичних гарантій у конституціях європейських держав зумовлена належністю їх до романо-германської правової сім'ї. Положення конституцій відображають зміст універсальних і регіональних стандартів захисту прав людини, а також вказують на пріоритетні цінності в доступі до державної служби, що можуть відрізнятися не тільки за змістом, а й формою, від нормативного закріплення в одне-кілька речень до цілих розділів, присвячених

¹⁸ *Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation*, 02/12/2000, 0016-0022, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32000L0078>.

цьому питанню (наприклад, див. розділ VII Конституції Кіпру, розділ X Конституції Мальти).

Юридична гарантія рівності. Більшість європейських конституцій апелюють до рівності як головної цінності в доступі до державної служби, однак вимоги до потенційних кандидатів не є тотожними. Наприклад, ст. 44 Конституції Хорватії встановлено, що кожен громадянин Республіки Хорватія має право на рівних умовах брати участь у веденні державних справ і доступі до державних послуг¹⁹. Так само усі громадяни Нідерландів мають рівне право на призначення на державну службу (ст. 3)²⁰. Безперечно, наведені конституційні норми потребують належного розкриття змісту в національних актах, оскільки містять оцінне поняття. Конституція Польщі гарантує польським громадянам, які повною мірою користуються публічними правами, рівне право доступу до державної служби (ст. 60)²¹. Пріоритетом Конституції Румунії, окрім цензу громадянства та проживання, є необхідність забезпечення рівності чоловіків та жінок, оскільки вказано, що державні посади та звання, цивільні чи військові, можуть обіймати відповідно до закону особи, які мають румунське громадянство та проживають у країні. Румунська держава гарантує жінкам і чоловікам рівні можливості для зайняття цих посад і присудження звань (ст. 16)²².

Юридична гарантія законності. Формулювання, закріплене в Конституції Латвії, демонструє, що кожен громадянин Латвії має право, як це передбачено законом, брати участь у роботі держави та місцевого самоврядування, а також обіймати посаду на державній службі (ст. 101)²³. Як бачимо, латвійський законодавець додатково вказує на юридичну гарантію законності здійснення процедур участі в управлінні державними справами, а також допускає можливість залучення громадян інших країн ЄС до роботи самоврядування.

Стаття 120 Конституції Словенії з достатньою чіткістю декларує, що порядок призначення на посади державної служби має регулюватися

законом²⁴. Це забезпечує стабільність і передбачуваність процедур добору громадян. А Конституція Королівства Іспанія містить вказівку на те, що громадяни мають право доступу на умовах рівності до державних функцій і посад відповідно до вимог, встановлених законом (ч. 2 ст. 23). Також Конституція Іспанії відсилає до закону, який визначає статус державних службовців, порядок вступу на державну службу відповідно до принципів заслуг і здібностей, особливості реалізації їхнього права на членство в профспілці, систему несумісності та гарантії неупередженості при виконанні службових обов'язків (ч. 3 ст. 103)²⁵.

У Франції акти писаного права визначають правила, що регулюють основні гарантії, що надаються державним службовцям та військово-службовцям Збройних сил (ст. 134 Конституції V Республіки)²⁶. Подібні акценти на засадах законності зроблено в Естонії. Зокрема, як виняток на посади в державних установах можуть приймати громадян іноземних держав та осіб без громадянства, якщо це передбачено законом (§ 30 Конституції Естонії)²⁷. До того ж на відміну від інших європейських конституцій гарантується доступ до посад іноземцям та особам без громадянства. Значимо, що детальна регламентація засад законності також передбачена ст. 103 Конституції Греції, у якій нормотворець визначає окремі аспекти вступу, призначення та проходження державної служби, а також порядок оскарження неправомірного обмеження в доступі до державної служби²⁸.

Юридичні гарантії нейтральності та компетентності. Конституція Угорщини визначає, що кожен громадянин Угорщини має право обіймати державну посаду відповідно до його або її здібностей, кваліфікації та професійної компетентності. Державні посади, які не можуть обіймати члени та посадові особи політичних партій, визначає закон (ст. 23)²⁹. Основна ідея полягає в політичній нейтральності кандидатів. Громадяни мають право обіймати державні посади, і це

¹⁹ *The Constitution of the Republic of Croatia: Revised Version*, https://www.usud.hr/sites/default/files/dokumenti/The_consolidated_text_of_the_Constitution_of_the_Republic_of_Croatia_as_of_15_January_2014.pdf.

²⁰ *The Constitution of the Kingdom of the Netherlands 2018: Revised Version*, <https://www.government.nl/documents/reports/2019/02/28/the-constitution-of-the-kingdom-of-the-netherlands>.

²¹ *The Constitution of the Republic of Poland of 1997: Revised Version*, <https://trybunal.gov.pl/en/about-the-tribunal/legal-basis/the-constitution-of-the-republic-of-poland>.

²² *The Constitution of Romania of 1991: Revised Version, 2003*, https://www.constituteproject.org/constitution/Romania_2003.

²³ *The Constitution of the Republic of Latvia of 1922: Revised Version*, <https://likumi.lv/ta/en/en/id/57980>.

²⁴ *The Constitution of the Republic of Slovenia. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). CDL (2000) 59, 2000*, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL\(2000\)059-e.UN](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL(2000)059-e.UN).

²⁵ *The Spanish Constitution of 1978: Revised Version*, <https://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/detalleconstitucioncompleta/index.html?lang=en>.

²⁶ *The Constitution of the Fifth Republic of 1958: Revised Version*, https://constitutionnet.org/sites/default/files/constitution_of_france_1958.pdf.

²⁷ *The Constitution of the Republic of Estonia of 1992: Revised Version*, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013003/consolide>.

²⁸ *The Constitution of Greece of 1975: Revised Version, 2008*, https://www.constituteproject.org/constitution/Greece_2008.

²⁹ *The Constitution of Hungary 2011: Revised Version, 2016*, https://www.constituteproject.org/constitution/Hungary_2016.

право не повинно обмежуватися політичною або партійною належністю, а залежить від особистих і професійних характеристик. Статтею 125 Конституції Фінляндії передбачено, що лише громадяни Фінляндії мають право бути призначеними на певні державні посади або виконувати певні обов'язки. Загальними вимогами до кандидатів на державні посади є вміння, здібності та доведені громадянські заслуги³⁰. Це законодавче закріплення конституційних основ права на доступ до державної служби може сприяти більшій різноманітності та конкуренції в системі державного управління, а також забезпечити відповідність між державницьким постом та кандидатом, оскільки здібності і кваліфікація стають важливими чинниками під час призначення на посаду.

Релігійний нейтралітет німецьких державних службовців забезпечується свободою в долученні до релігійної конфесії або філософського віровчення. Кожен німець має в кожній землі однакові політичні права та обов'язки. Зокрема, ніхто не може бути поставлений у не вигідне становище через належність або неналежність до певної релігійної конфесії або філософського віровчення³¹. Зазначимо, що це положення є взаємопов'язаним із юридичними гарантіями гідності та рівності всіх громадян перед законом, і в цьому ключі пропонуємо розглянути позицію Федерального Конституційного Суду Німеччини³².

Юридична гарантія об'єктивності процедур призначення на посаду. Відповідно до ч. 2 ст. 47 Конституції Португалії кожен громадянин має рівне і вільне право подати заяву на вступ до публічної адміністрації, зазвичай за допомогою конкурсного відбору³³. Це означає, що змагальність, визначена конкурсними процедурами, дає змогу обирати державних службовців на основі їхніх здібностей, кваліфікації та заслуг, а не за партійними або іншими політичними критеріями. Цей підхід сприяє ефективності та професійності публічної адміністрації. Якщо в країнах республіканської форми правління державний службовець здійснює служіння виключно інтересам народу (ст. 98 Конституції Італії)³⁴,

то в монархіях ситуація є відмінною, оскільки державний службовець представляє волю монарха. Це простежується в порядку призначення на посади державної служби. Відповідно до ст. 107 Конституції Бельгії, король призначає на посади державної служби в загальних адміністраціях і адміністраціях закордонних справ держави, але за винятками, встановленими законом³⁵. У Данії ж правила призначення державних службовців визначаються законом. Жодна особа не може бути призначена державним службовцем, якщо вона не є підданим Данії. Державні службовці, яких призначає король, повинні зробити урочисту заяву про те, що вони будуть дотримуватися Конституційного акта (ч. 1 ст. 27 Конституції Данії)³⁶.

Висновки

По-перше, право на доступ до державної служби є важливим надбанням у галузі захисту прав людини. Підтвердженням цього є закріплення мінімальних юридичних гарантій поведінки держави з людиною на універсальному, регіональному та національному рівнях. Вони демонструють демократичні цінності залучення громадян до процесів управління державними справами як загальну тенденцію і практику окремих держав. Основними характеристиками юридичних гарантій доступу до державної служби, які формують міжнародний стандарт прав людини, є їхня універсальність, ясність, стабільність, передбачуваність та переважно узгодженість з іншими стандартами.

По-друге, встановлено, що міжнародне право не визначає безпосередніх механізмів забезпечення доступу до державної служби в періоди особливих правових режимів, а таку важливу місію покладено на національного законодавця, який пов'язаний наднаціональними зобов'язаннями. Пояснення недостатньої рефлексії міжнародного права в цьому напрямі лежить на поверхні та пов'язано з тим, що поки що світова спільнота не готова взяти на себе відповідальність у сфері широкого нормативного формулювання, закріплення та безпосереднього механізму виконання таких стандартів.

До того ж потрібно враховувати специфіку права на доступ до державної служби, оскільки навіть завдання з виокремлення гарантій доступу

³⁰ *The Constitution of Finland of 1999: Revised Version*, <https://finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>.

³¹ *Basic Law for the Federal Republic of Germany*, https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html.

³² Federal Constitutional Court, *No prohibition of the National Democratic Party of Germany as there are no indications that it will succeed in achieving its anti-constitutional aims*, Press release 4/2017, January 17, 2017, <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/EN/2017/bvg17-004.html>.

³³ *The Constitution of the Portuguese Republic (Seventh Version, 2005): Revised Version*, <https://www.parlamento.pt/sites/EN/Parliament/Documents/Constitution7th.pdf>.

³⁴ *Constitution of Italy 1947 (Rev. 2012)*, https://www.constituteproject.org/constitution/Italy_2012.

³⁵ *The Belgian Constitution of 1932*, Belgian Official Gazette of Legal Affairs and Parliamentary Documentation Department of the Belgian House of Representatives, https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/publications/constitution/GrondwetUK.pdf.

³⁶ *The Constitution of Denmark of 1953: revised version*, https://www.constituteproject.org/constitution/Denmark_1953.pdf?lang=en.

до державної служби, щодо яких би погодилися сотні країн, є нелегким і потребує належного усвідомлення та стратегічного бачення. Водночас взаємодія регіональних систем простежується в подібних тенденціях тлумачення правомірності обмеження права на доступ до державної служби крізь призму легітимності, пропорційності та необхідності в демократичному суспільстві.

По-третє, компаративний аналіз положень конституцій іноземних держав дає змогу стверджувати, що рівність кандидатів перед законом є одним із фундаментальних принципів доступу до державної служби. Це закріплено в конституційних нормах Хорватії, Нідерландів, Польщі та Румунії. Кожен громадянин має рівні права і обов'язки перед законом, і дискримінація на будь-якій підставі, включно з расою, національністю, релігією і статтю, заборонена. Держави прагнуть забезпечити втілення принципу рівності в зайнятті посад державної служби, однак з урахуванням диференційованих гарантій-вимог.

У Греції, Естонії, Латвії, Словенії, Іспанії та Франції нормотворець надає великої ваги законності та прозорості в процесі вступу та призначення на посади державної служби. Встановлення правил і процедур регулюється законами, що забезпечує стабільність і передбачуваність цих механізмів. Такий підхід сприяє стабільності функціонування державних інститутів і формуванню довіри громадян до влади. Водночас юридичні гарантії нейтральності та компетентності в державному управлінні розглянуто

на прикладах конституційних положень Угорщини, Фінляндії, Німеччини. Вони спрямовані на забезпечення демократичного управління та враховують потреби суспільства в доступі до державної служби, засновані на засадах заслуг і здібностей.

Ці гарантії покликані підтримувати справедливий та об'єктивний добір кандидатів на державні посади, уникати впливу політичних або релігійних чинників, а також створювати умови для різноманітності та конкуренції в системі державного управління. Встановлено, що система, принципи, процедури призначення на посади державної служби тісно пов'язані з політичним устроєм та формою правління. Наприклад, у республіканських країнах, як-от Португалія та Італія, прозорі конкурсні процедури не пов'язуються з окремою посадовою особою, натомість у Бельгії та Данії порядок призначення державних службовців підкреслює хоча й номінативну, але водночас ідеологічно значущу роль монарха.

Наостанок зазначимо, що на підставі досвіду іноземних держав встановлено, що на конституційному рівні національний законодавець не визначає спеціальних юридичних гарантій для доступу до державної служби в періоди запровадження особливих правових режимів. Проте формулює загальні орієнтири, яких має дотримуватися правозастосувач у забезпеченні цього права, і слід зауважити, що в більшості європейських держав ці конституційні положення є більш розгорнутими, ніж приписи статті 38 Конституції України.

Список використаних джерел

- Загальна декларація прав людини. 10 грудня 1948. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. https://zakon.rada.gov.ua/go/995_015.
- Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. 1979. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207.
- Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. 1994. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105.
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. 1966. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. https://zakon.rada.gov.ua/go/995_043.
- Пайда, Юрій. «Визначення юридичних гарантій як елемент захисту прав людини». *Науковий вісник публічного та приватного права* 2 (2018): 50–4. <https://dspace.univd.edu.ua/items/58279a35-26b3-4b94-8bbb-bd5afec7dc48>.
- Погорілко, В. Ф., Федоренко В. Л. *Конституційне право України*, ред. В. Ф. Погорілко (Київ: Прецедент, 2009). https://www.academia.edu/39800763/Погорілко_В_Ф_Федоренко_В_Л_Конституц_право_України.
- Рябовол, Лілія. «Гарантії прав та свобод людини і громадянина в Україні та зарубіжних країнах». *Актуальні проблеми правознавства* 1 (2023): 114–9. <https://doi.org/10.35774/app2023.01.114>.
- American Convention on Human Rights*. November 22, 1969. https://www.cartercenter.org/resources/pdfs/peace/democracy/des/amer_conv_human_rights.pdf.
- Basic Law for the Federal Republic of Germany*. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html.
- Belgian Constitution of 1932*. Belgian Official Gazette of Legal Affairs and Parliamentary Documentation Department of the Belgian House of Representatives. https://www.dekamer.be/kvver/pdf_sections/publications/constitution/GrondwetUK.pdf.
- Constitution of Denmark of 1953: Revised Version*. https://www.constituteproject.org/constitution/Denmark_1953.pdf?lang=en.
- Constitution of Finland of 1999: Revised Version*. <https://finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>.
- Constitution of Greece of 1975: Revised Version*. 2008. https://www.constituteproject.org/constitution/Greece_2008.
- Constitution of Hungary 2011: Revised Version*. 2016. https://www.constituteproject.org/constitution/Hungary_2016.
- Constitution of Italy 1947 (Rev. 2012)*. https://www.constituteproject.org/constitution/Italy_2012.
- Constitution of Romania of 1991: Revised Version*. 2003. https://www.constituteproject.org/constitution/Romania_2003.
- Constitution of the Fifth Republic of 1958: Revised Version*. https://constitutionnet.org/sites/default/files/constitution_of_france_1958.pdf.
- Constitution of the Kingdom of the Netherlands 2018: Revised Version*. <https://www.government.nl/documents/reports/2019/02/28/the-constitution-of-the-kingdom-of-the-netherlands>.
- Constitution of the Portuguese Republic (Seventh Version, 2005): Revised Version*. <https://www.parlamento.pt/sites/EN/Parliament/Documents/Constitution7th.pdf>.

- Constitution of the Republic of Croatia: Revised Version.* https://www.usud.hr/sites/default/files/dokumenti/The_consolidated_text_of_the_Constitution_of_the_Republic_of_Croatia_as_of_15_January_2014.pdf.
- Constitution of the Republic of Estonia of 1992: Revised Version.* <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013003/consolide>.
- Constitution of the Republic of Latvia of 1922: Revised Version.* <https://likumi.lv/ta/en/en/id/57980>.
- Constitution of the Republic of Poland of 1997: Revised Version.* <https://trybunal.gov.pl/en/about-the-tribunal/legal-basis/the-constitution-of-the-republic-of-poland>.
- Constitution of the Republic of Slovenia. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). CDL (2000) 59.* 2000. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL\(2000\)059-e.UN](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL(2000)059-e.UN).
- Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation.* 02/12/2000. P. 0016–0022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32000L0078>.
- Federal Constitutional Court. *No prohibition of the National Democratic Party of Germany as there are no indications that it will succeed in achieving its anti-constitutional aims.* Press release 4/2017. 2017. <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/EN/2017/bvg17-004.html>.
- Human Rights Committee. *The Right to Participate in Public Affairs, Voting Rights and the Right of Equal Access to Public Service: General Comment № 25 CCPR/C/21/Rev.1/Add.7.* 1996. <https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/general%20comment%2025.pdf>.
- Inter-American Court of Human Rights. *Petro Urrego v. Colombia.* July 8, 2020. https://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_406_ing.pdf.
- Recommendation № R (2000) 6 of the Council of Europe Committee of Ministers to member states on the status of public officials in Europe.* 2000. <https://rm.coe.int/native/09000016804c3142>.
- Spanish Constitution of 1978: Revised Version.* <https://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/detalleconstitucion-completa/index.html?lang=en>.
- United Nations Human Rights Committee. *Gintaras Jagminas v. Lithuania* (communication 2670/2015). 2019. <https://juris.ohchr.org/casedetails/2795/en-US>.
- United Nations Human Rights Committee. *Mr. Félix Enrique Chira Vargas-Machuca vs Peru* (communication 906/2000). 2002. <https://juris.ohchr.org/casedetails/973/en-US>.
- United Nations Human Rights Committee. *Nyekuma Kopita Toro Gedumbe v. Democratic Republic of the Congo* (communication 641/1995). 2002. <https://juris.ohchr.org/casedetails/975/en-US>.
- United Nations Human Rights Committee. *Stalla Costa v. Uruguay* (communication 198/1985). 1987. <https://juris.ohchr.org/casedetails/605/en-US>.
- United Nations Human Rights Committee. *William Delgado Páez v. Colombia* (communication 195/1985). 1990. <https://juris.ohchr.org/casedetails/300/en-US>.

Bibliography

- American Convention on Human Rights.* November 22, 1969. https://www.cartercenter.org/resources/pdfs/peace/democracy/des/amer_conv_human_rights.pdf.
- Basic Law for the Federal Republic of Germany.* https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html.
- Belgian Constitution of 1932.* Belgian Official Gazette of Legal Affairs and Parliamentary Documentation Department of the Belgian House of Representatives. https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/publications/constitution/GrondwetUK.pdf.
- Constitution of Denmark of 1953: Revised Version.* https://www.constituteproject.org/constitution/Denmark_1953.pdf?lang=en.
- Constitution of Finland of 1999: Revised Version.* <https://finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>.
- Constitution of Greece of 1975: Revised Version.* 2008. https://www.constituteproject.org/constitution/Greece_2008.
- Constitution of Hungary 2011: Revised Version.* 2016. https://www.constituteproject.org/constitution/Hungary_2016.
- Constitution of Italy 1947 (Rev. 2012).* https://www.constituteproject.org/constitution/Italy_2012.
- Constitution of Romania of 1991: Revised Version.* 2003. https://www.constituteproject.org/constitution/Romania_2003.
- Constitution of the Fifth Republic of 1958: Revised Version.* https://constitutionnet.org/sites/default/files/constitution_of_france_1958.pdf.
- Constitution of the Kingdom of the Netherlands 2018: Revised Version.* <https://www.government.nl/documents/reports/2019/02/28/the-constitution-of-the-kingdom-of-the-netherlands>.
- Constitution of the Portuguese Republic (Seventh Version, 2005): Revised Version.* <https://www.parlamento.pt/sites/EN/Parliament/Documents/Constitution7th.pdf>.
- Constitution of the Republic of Croatia: Revised Version.* https://www.usud.hr/sites/default/files/dokumenti/The_consolidated_text_of_the_Constitution_of_the_Republic_of_Croatia_as_of_15_January_2014.pdf.
- Constitution of the Republic of Estonia of 1992: Revised Version.* <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013003/consolide>.
- Constitution of the Republic of Latvia of 1922: Revised Version.* <https://likumi.lv/ta/en/en/id/57980>.
- Constitution of the Republic of Poland of 1997: Revised Version.* <https://trybunal.gov.pl/en/about-the-tribunal/legal-basis/the-constitution-of-the-republic-of-poland>.
- Constitution of the Republic of Slovenia. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). CDL (2000) 59.* 2000. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL\(2000\)059-e.UN](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL(2000)059-e.UN).
- Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation.* 02/12/2000. P. 0016–0022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32000L0078>.
- Federal Constitutional Court. *No prohibition of the National Democratic Party of Germany as there are no indications that it will succeed in achieving its anti-constitutional aims.* Press release 4/2017. 2017. <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/EN/2017/bvg17-004.html>.
- Human Rights Committee. *The Right to Participate in Public Affairs, Voting Rights and the Right of Equal Access to Public Service: General Comment № 25 CCPR/C/21/Rev.1/Add.7.* 1996. <https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/general%20comment%2025.pdf>.
- Inter-American Court of Human Rights. *Petro Urrego v. Colombia.* July 8, 2020. https://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_406_ing.pdf.
- International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination.* 1994. Official Web Portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105 [in Ukrainian].
- International Covenant on Civil and Political Rights.* 1966. Official Web Portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. https://zakon.rada.gov.ua/go/995_043 [in Ukrainian].
- Paidá, Yurii. “Definition of legal guarantees as an element of human rights protection.” *Scientific Bulletin of Public and Private Law* 2 (2018): 50–4. <https://dspace.univd.edu.ua/items/58279a35-26b3-4b94-8bbb-bd5afec7dc48> [in Ukrainian].
- Pohorilko, Viktor, and Vladyslav Fedorenko. *Constitutional Law of Ukraine*, edited by V. Pohorilko. Kyiv: Precedent, 2009. <https://www.academia.edu/39800763/> [in Ukrainian].

- Recommendation № R (2000) 6 of the Council of Europe Committee of Ministers to member states on the status of public officials in Europe*. 2000. <https://rm.coe.int/native/0900016804c3142>.
- Riabovol, Liliia. "Guarantees of Human and Citizen Rights and Freedoms in Ukraine and Foreign Countries." *Actual Problems of Jurisprudence* 1 (2023): 114–9. <https://doi.org/10.35774/app2023.01.114> [in Ukrainian].
- Spanish Constitution of 1978: Revised Version*. <https://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/detalleconstitucion-completa/index.html?lang=en>.
- United Nations Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*. 1979. Official Web Portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207 [in Ukrainian].
- United Nations Human Rights Committee. *Gintaras Jagminas v. Lithuania* (communication 2670/2015). 2019. <https://juris.ohchr.org/casedetails/2795/en-US>.
- United Nations Human Rights Committee. *Mr. Félix Enrique Chira Vargas-Machuca vs Peru* (communication 906/2000). 2002. <https://juris.ohchr.org/casedetails/973/en-US>.
- United Nations Human Rights Committee. *Nyekuma Kopita Toro Gedumbe v. Democratic Republic of the Congo* (communication 641/1995). 2002. <https://juris.ohchr.org/casedetails/975/en-US>.
- United Nations Human Rights Committee. *Stalla Costa v. Uruguay* (communication 198/1985). 1987. <https://juris.ohchr.org/casedetails/605/en-US>.
- United Nations Human Rights Committee. *William Delgado Páez v. Colombia* (communication 195/1985). 1990. <https://juris.ohchr.org/casedetails/300/en-US>.
- Universal Declaration of Human Rights*. 1948. Official Web Portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. https://zakon.rada.gov.ua/go/995_015 [in Ukrainian].

Anastasiia Demianchenko

THE RIGHT OF ACCESS TO CIVIL SERVICE AS AN INTERNATIONAL STANDARD

Abstract

In this scientific article, the author examines the necessity for legal guarantees of access to public service to be clearly and precisely defined as an international human rights standard, representing both the minimum and exemplary level of acceptable state conduct towards citizens. However, achieving this goal requires further conceptual development and interpretation of these guarantees. "Legal guarantees of access to the civil service" constitute an integrated system of principles, requirements, procedures, and restrictions enshrined in national and international legislation, designed to ensure the implementation, protection, and safeguarding of citizens' ability to participate in public administration. It should be clarified that principles are general rules (initial provisions), while requirements and restrictions form the content of substantive rules, and procedures constitute the content of procedural rules. All of the above components of legal guarantees are interrelated and exhibit specific characteristics at both national and international levels.

A classification of legal guarantees ensuring the right to access civil service is proposed, categorizing them based on jurisdictional and territorial scope into two categories: universal and regional. It has been determined that the UN Human Rights Committee actively engages in human rights protection on the international stage by considering individual communications regarding violations of the right to access public service and defining the main requirements for its implementation through interpretative decisions. The article examined trends in the interpretation of the right to access civil service in UN Human Rights Committee. Specific examples of the standardization of legal guarantees for access to civil service in regional human rights protection systems and freedoms are analysed. A comparative legal analysis of constitutional legislation in European countries is carried out concerning the establishment of legal guarantees in modern democratic states. The constitutions of foreign countries enshrine the following: equal access for candidates to public service positions; legality, objectivity, and fairness in selection procedures; and neutrality and competence among civil servants. Based on the experience of foreign countries, it has been observed that at the constitutional level, the national legislator typically does not define specific legal guarantees for access to public service during periods of special legal regimes. However, broad guidelines are provided for law enforcers to follow in ensuring this right.

Keywords: human right to access civil service, civil service, legal guarantees, constitution, foreign countries.

Матеріал надійшов 10.03.2024

